

obesse; quodque Maiestas sua per hos quinque annos continuos nullas contributiones ultra eam, quae superius expressa est, nobilitati et eius subditis imponet aut illas quoquomodo exiget, sed gratia sua eandem nobilitatem, quae sibi in omnibus est obsequentissima, prosecui ac regni defensionem administrandae, ita ut hactenus fecit, intendere gratiose dignetur, ut dominus clementissimus.

II. CONCLUSIONES CONVENTUS GENERALIS TERRARUM MINORIS POLONIAE ORDINATIONEM REGNI DEFENDENDI CONTINENTES^a

[1]. Conclusiones de conventione Poznaniensi noviter celebrata¹, a Sacra Maiestate Regia ad conventionem Novae Civitatis Corczin per dominum castellanum Vislicensem² missas, senatus terrarum Minoris Poloniae et tota nobilitas suscepit, parum quid^b pro suarum terrarum conditione immutando et aliqua addendo.

[2]. Conclusionem enim de tempore a die conscriptionis et tempora solutionis in terris Cracoviensi, Lublinensi, Praemisliensi, Sanocensi, Haliciensi, quibus anno praesenti et conscriptionis et contributionis data sunt principia, in hunc immutaverunt modum. Conscripcio igitur Cracoviensis terrae feria quinta proxima post festa Pentecostes [19 V 1513] et diebus sequentibus continuabitur ad sui determinationem in civitate Proschoviensi^c et in una septimana vel ad maximum in duabus in terris Lublinensi, Praemisliensi, Sanocensi et Haliciensi, eo modo, quo Cracoviensis^d continuabitur. Solutio vero contributionis: medietas solvi debet a festo Exaltationis sanctae Crucis [14 IX 1513] his septimanis intermediis^e usque ad festum sancti Dionysii [9 X 1513]: altera medietas solvetur illis quatuor septimanis intermediis inter festum Conceptionis Mariae^f [8 XII 1513] et festum Epiphaniarum Domini [6 I 1514] modo et forma atque sub poena, in conclusionibus Poznaniensis conventionis contentis³. Terrae vero Sandomiriensis, Chelmensis, Belzensis, Leopoliensis⁴ conscribentur pro festo sancti Michaelis anni millesimi quingentesimi tredecimi [29 IX 1513], et contributionis medietatem solvent illis quatuor septimanis intermediis festi Purificationis Mariae virginis [2 II 1514] et festi sancti Mathiae apostoli ^gAnni Domini^g millesimi quingentesimi quartidecimi [24 II 1514], et eodem anno residuam partem intermediis aliis quatuor septimanis, videlicet festi sancti Martini [11 XI 1514] et festi Conceptionis sanctae Mariae virginis [8 XII 1514], modo et forma atque sub poena, in conclusionibus Poznaniensis conventionis contentis.

[3]. Et quia [secundum] ius commune regnum in toto et in parte est indissolubile, rogavit indifferenter tota nobilitas et militia terrarum Cracoviensium, ne ad alia onera ferenda reipublicae regni tam in defensione, quam in ceteris oneribus, cogatur terrarum Russiae militia, quam tota militia terrarum Cracoviensium in se suscipienda decreverit et consenserit, et ad

^a Conclusiones in conventu Novae Civitatis Corczin per castellanum et totam nobilitatem factae et approbatae LL: Conclusiones in Novae Civitatis Corczin conventionem per castellanos et totam nobilitatem factae et approbatae MK₁.

^b quidem MK₁.

^c Proschovicziensi MK₁.

^d in Cracoviensi MK₁.

^e W MK₁ dodano, przepisując mylnie z dalszego tekstu: inter festum Conceptionis et festum Epiphaniarum.

^f Mariae opuszczono w MK₁.

^g anno Domini LL: Domini opuszczono w MK₁.

¹ Por. wyżej uwagi wstępne do uchwał sejmików generalnych 1513 r. O dacie tego sejmiku powiedzieć tylko można, iż obradował on około 10 kwietnia 1513 r. (AT, II, nr 199, 201).

² Był nim wówczas Mikołaj Jordan z Zakliczyna.

³ Por. wyżej p. I, art. 7.

⁴ Były to ziemie małopolskie, zobowiązane do ponoszenia ciężaru obrony kresów w drugim roku pięciolecia, tj. 1514. Por. uwagi wstępne do konstytucji sejmu piotrkowskiego 11 listopada – 19 grudnia 1512 r. O ziemi podolskiej, w tym wykazie pominiętej, mowa jest w tekście pt. Litterae terrigenis Minoris Poloniae ob laudatum novum regni defendendi modum indemnitate caventes (CIP, t. III, nr 137, s. 282 i nn., uwagi wstępne).

ferenda se sponte submiserit^h. Nollet enim sequelam nasci debere nobilitas et militia terrarum Cracoviensium, quae eorum imposterum deberet derogare libertati et iuribus. Maioris enim Poloniae militia unius etiam minutissimi districtus nobilitatem non vult nisi pari, sicut ceterarum terrarum nobilitatem oneribus gravari. Et quia omnes terrae Russiae sub nominatione et contextu terrarum Cracoviensium continentur, parique iure et libertate ⁱgaudent et paritatemⁱ onerum cum terris Cracoviensibus semper ferebant, et nunc rogat tota nobilitas terrarum Cracoviensium, ne contra iuris libertatem communis alia imponerentur onera militiae terrarum Russiae, quam ceterarum terrarum Cracoviensium nobilitati imponuntur⁵.

[4]. Et quia iuste emanata privilegia libertatis et emunitatis tam terrarum, quam ^ketiam aliarum^k civitatum, de innata celsitudinis clementia illibata et salva semper regum Regni Poloniae Serenissima^l Maiestas usque ad haec tempora conservare consuevit sine omni ambiguitate, militia terrarum Cracoviensium hanc, immo maiorem opinionem habet de moderna Sacra Maiestate, et ideo constanti animo respublica non verita^m gratiam, iustitiam et moderamen rerum optimum modernae Sacrae Maiestatis, his in prospectu, cum omni, qua decet et instantia et reverentia Sacrae Maiestati supplicat, ut civitatisⁿ Cracoviensis privilegia omnia, praesertim divinae memoriae Serenissimae fraternae Maiestatis olim Ioannis Alberti regis Poloniae privilegium in suo robore conservare dignetur⁶. Et quia eodem ipso privilegio sunt expresse et patenter exempti ab omnibus exactionibus, contributionibus, angariis et quibusvis imponendis oneribus, duntaxat sunt uniti et incorporati terris Cracoviensibus eo videlicet modo, quando fertones de laneis, et de oppidis tam praelatorum quam baronum exactiones ad onera reipublicae et pro fisco communi instituuntur solvendae, extunc et ipsa Cracoviensis^o civitas tenetur ad exactionem duorum grossorum a marca^p, et similiter, si mediae contributiones laneorum solvuntur, ad mediam exactionem ^qtenentur et ipsi^q; et quamvis modo nullae in Regno Poloniae sunt institutae de laneis contributiones pro communi fisco, tamen utique civitas Cracoviensis, suae non oblita virtutis consuetudinis, qua consuevit iuxta suae possibilitatis modum difficultatibus regni subvenire, et oneribus, quae terrarum Cracoviensium militia scit, sese conformare, coram senatu et in totius militiae praesentia, in conventionem Novae Civitatis congregatae, promiserunt et se sponte obtulerunt iuxta eorum possibilitatem conformare, se cum nobilitate^r terrarum Cracoviensium, velleque dare sponte, licet de iure ad hoc non teneantur nec sunt astricti, subsidium ad hanc anni praesentis duntaxat expeditionem, dummodo Sacra Maiestas litteris suis provideat, ne hoc in sequelam transeat, qua per hoc caritativum eorum subsidium privilegiis, libertatibus et emunitatibus in posterum derogetur. Rogat igitur tota nobilitas terrarum Cracoviensium, quatinus Sacra Maiestas Regia, tanquam optimus rerum iustitiae libramine^s moderator, id gratiose suscipiat a civibus Cracoviensibus, quod ab eis sponte offertur, quam contra eorum privilegia deberet ab eis aliquid optari, quod esset cum angaria, praeiudicio et derogatione ipsorum privilegiorum; habendo in prospectu, quod haec civitas suis facultatibus in reipublicae et regnum regni Poloniae difficultatibus paratam se exhibuit subvenire, hoc etiam considerato,

^h Na marginesie MK, dopisano: Ne oneribus terrae Russiae onerentur aliis quam terrae Cracovienses.

ⁱ⁻ⁱ gaudet et paritate LL, MK₁.

^j imponitur LL, MK₁.

^{k-k} aliarum etiam MK₁.

^l Serena MK₁.

^m Cały ten ustęp we wszystkich przekazach jest wadliwy; może coś opuszczono. Brak podstawy do restytucji właściwego tekstu.

ⁿ civitas MK₁.

^o Cracovia MK₁.

^p Na marginesie MK₁ dopisano: Quod Cracoviae civitas non teneatur solvere civilem exactionem, cum fertones non solvuntur.

^{q-q} et ipsi tenentur MK₁.

^r libertate LL.

^s liberamine LL.

⁵ W artykule niniejszym zwrócił się sejmik małopolski przeciwko temu punktowi projektu piotrkowskiego z 1512 r., który na szlachtę ziem ruskich, prócz tych samych świadczeń, jakim podlegać miała cała szlachta koronna, nakładał nadto obowiązek osobistej obrony kresów ruskich. Por. O. Balzer, CIP, III, nr 133, s. 268-269 oraz nr 134, s. 275, przyp. 15.

⁶ Por. przywilej Jana Olbrachta z 8 listopada 1492, zatwierdzony przezeń 14 lutego 1493, Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa, cz. I, MMAH, t. V, Kraków 1879, nr 198, s. 281 i nn. oraz nr 202, s. 288 i nn.

quod contra iura et privilegia istius civitatis non modica^t affertur utilitas fisco regio de novis teloneis⁷, quae sicut ceterae, sic et Cracoviensis contribuit civitas⁸.

[5]. Item inopinatos insultus hostium evadere conantes petunt, ut Sua Maiestas Regia^u dignaretur capitaneis iniungere, quatinus custodiam et exploratores certos^v habeant.

[6]. Concordiam praestare^w discordiae agnoscentes petunt, ut diffidatio, proveniens a Martino Skotnyczki⁹ adversum cives Leopolienses, Vestram per Maiestatem sedaretur, et hoc compatiendo [eorum] exinde provenientis depauperationis et difficultatis.

[7]. Conclusum est in conventionem Novae Civitatis, quod priorum^x conscriptionum regestra¹⁰, nusquam eorum reversalibus^y et exemplaribus reservatis, per dominos palatinos in qualibet terrarum ante conscriptionem novam reponant[ur] in praesentia militiae et nobilitatis protunc in loco conscriptionis novae congregatae^z; et tunc extinctis ipsarum^{aa} conscriptionum regestris, ad novam procedetur conscriptionem. Nec aliter promittit nobilitas novae conscriptioni et exinde futurae contributioni consentire, nisi prioris conscriptionis regestra extinguantur¹¹.

[8]. Praeterea, de nova et vetus conscriptio et exinde sequuta^{ab} contributio in sequelam vadat perniciosamque afferat derogationem iuribus et immunitatibus et libertatibus nobilium^{ac}, domini palatini ante conscriptionem novam praesentent nobilitati litteras a Maiestate Regia pergameneas, in sericea cordula sigillo regni subappenso^{ad}, quibus sufficienter caveatur, ne per hoc, quod sponte gratia reipublicae et Sacrae Maiestatis Regiae nobilitas et militia regni Poloniae pro hac vice facit, in futuram^{ae} derogationem iurium nobilitatis malam sequelam pariat^{af}, et quod praedictae litterae sint sine omni amphibologia, et tales tamque^{ag} clarae et expressae, quales gratanter et placide nobilitas susciperet, cognosceretque nobilitas cautum esse de derogatione^{ah} eorum libertati¹².

[9]. Et quia negligentibus conscriptionem et exinde sequendam contributionem magna^{ai} multarum est indicta amissio, videlicet bonorum, tanquam a bello reipublicae absentes essent,

^t modico MK₁.

^u Sacra Maiestas vestra MK₁.

^v certas MK₁.

^w praestari LL.

^x ipsarum LL, ipsorum MK₁. Zdaniem O. Balzera obydwie wersje są niedokładne; potrzebę poprawki wskazuje zarówno treść zdania, jak i przypisek marginesowy (por. niżej przyp. z), wreszcie i późniejsze rozporządzenie, wydane w związku z tą uchwałą (por. niżej przyp. 11).

^y reversales LL, MK₁.

^z Na marginesie MK₁ dopisano: Priora regestra conscriptionis extinguenda.

^{aa} ipsorum MK₁. O. Balzer proponuje i tu poprawić na: priorum.

^{ab} secuta MK₁.

^{ac} Na marginesie MK, dopisano: Hic notandum ne statutum vetus defensionis aboleatur.

^{ad} Na marginesie MK₁ dopisano: Litterae pro sequela enitenda dandae.

^{ae} futurum LL, MK₁.

^{af} paret MK₁.

^{ag} tamquam MK₁.

^{ah} derogationum LL, MK₁.

^{ai} multa LL.

⁷ Por. wyżej konstytucje sejmu piotrkowskiego 11 listopada – 19 grudnia 1512 r., p. IV.

⁸ Por. CIP. t. III, nr 142, s. 291-292, Privilegium civitati Cracoviensi quaedam iura nobilitati regni servientia impertiens.

⁹ Był to Marcin Bogoria Skotnicki, kasztelan zawichojski. Bliższych informacji o jego sporze z miastem Lwowem brak.

¹⁰ Szło tu prawdopodobnie o rejestry popisu z 1507 r., CIP, t. III, nr 14, s. 51-52 (Edictum de terrigenis bellum servire obligatis conscribendis et taxandis) oraz nr 15, s. 52-53 (Mandatum ad palatinos regni de terrigendis et taxandis).

¹¹ Por. ibidem, nr 135, s. 279-280 (Edictum de nobilitate terrarum Cracoviensis, Lublinensis, Premisliensis, Sanocensis et Haliciensis conscribenda et taxanda), nr 136, s. 281-282 (Mandatum ad palatinos Cracoviensis, Lublinensis et Russiae terrarum de decretis ac edictis conscriptionem et taxationem nobilitatis concernentibus publicandis atque de regestris prioris conscriptionis abolendis et cassandis), nr 143, s. 292-293 (Decretum de regestris prioris conscriptionis nobilitatis terrae Cracoviensis abolendis et cassandis).

¹² Ibidem, nr 137, s. 282-285 (Litterae territorii Minoris Poloniae ob laudatum novum regni defendendi modum indemnitate caventes).

expediantur Regiae Maiestatis litterae papyreae patentes¹³ quibus nobilitas convocetur ad locum et diem conscriptionis, et eis innotescat de modo et tempore solutionis, ne forte quis proclamatione^{aj} ministerialium, quae nunquam eo modo fit, uti concluditur, sese deponat et in periculum et perniciem suarum^{ak} facultatum praecipitet, et quod illae litterae per dominos palatinos in civitatibus praecipuis et terris et ad hostia ecclesiastica^{al} publice applicentur, ut quilibet eas legat, transcribat, transumat, si placet, et ut in istis litteris cautum sit, quod infirmi et a regno pronunc absentes ac^{am} pupilli, dum per se non possent, per alios conscriptioni et solutioni sine poena satisfacere possent¹⁴. Alias vero, si tales litterae tempestive non publicabuntur, ad solam ministerialis proclamationem nobilitas et militia terrarum Cracoviensium facultates suas non consensit exponere periculo, sed ignorantiam praetendentibus praesentis ordinationis admitti debere censuit exceptiones; et postquam ignorantes satisfecerint ordinationi, in bonis non mulctentur.

[10]. Promptiores ad insurgendum contra hostes [se] reddere volentes, petunt proceres et tota nobilitas illarum partium regni, ut Vestra Sacra Maiestas speciali favore et etiam donis ac dignitatibus eos prosequeretur, qui cum non sint obligati, sed sua de virtute sponte occurrunt hosti.

[11]. Rogat nobilitas et militia terrarum Cracoviensium, ut praesidia in terris Russiae servanda a Sacra Maiestate Regia et dominis spiritualibus, sponte in proxima conventionione Piotrcoviensi oblata^{an} et pollicita¹⁵, in eadem quantitate servantur et teneantur, nihil enim ad exemplaritatem praestantius, quam superiorum facta^{ao}. Et si Sacra Maiestas Regia prout aliter non sit exponendum, vult videre ferventem in defensione militiam, sua exemplaritate hunc maxime debet excitare in nobilitate fervorem, ut merito Sua Maiestas Regia dicere possit: „ego dominus et magister exemplum dedi vobis, ut sicut ego facio, ita et vos faciatis”. Nec dubium est, quod exemplum excellentissimi regis et principis clementissimi sequetur militia et tam a capite, quam a membris defensio reipublicae fulcietur. Rogetur, ut eo tempestivius^{ap} fiat.

[12]. Conclusio conventionis Poznaniensis¹⁶, mentionem faciens de duobus annis ultimis, quibus volebant militiam terrarum Cracoviensium duobus annis illis intendere defensionem reipublicae, ut illorum duorum annorum contributio pro exemendis bonis regalibus converteretur, penitus et in toto sine quibusvis mediis exceptionibus est reiecta in conventionione Novae Civitatis^{aq}. De cetero enim nobilitas terrarum Cracoviensium firmavit et quasi voto medio se astrinxit nolle plus oneris ferre uno asse, quam totum regnum ferret. Libenter enim viderent exempta bona regalia, non minus de hoc exultando, sicut et nobilitas terrarum Maioris Poloniae, sed tot oneribus annorum praeteritorum fatigati, tot impensarum continua multitudine extenuati, nequaquam oneri huic se submittere possint. Rogat itaque militia terrarum Cracoviensium, ut si quid huius contributionis ultra praesidia Russiae remaneret, illud pro eliberatione bonorum regalium convertatur^{ar}.

[13]. Et quia multorum annorum fabricata et cussa est moneta on regno, [quae] magnam pauperiem et multa incommoda reipublicae attulit, quae non sperantur octuaginta^{as} annorum spatio relevari, rogat cum omni instantia nobilitas terrarum Cracoviensium, ne moneta Lithuanica eis in regnum inducatur, verentem enim huic^{at} periculo se^{at} exponere, in quod

^{aj} proclamationem LL, MK₁.

^{ak} suorum LL.

^{al} ecclesia MK₁.

^{am} et MK₁.

^{an} oblita LL

^{ao} Na marginesie MK₁ dopisano: Ut initium rex defensionem praebeat.

^{ap} tempestive LL: tempestius MK₁.

^{aq} Na marginesie MK₁ dopisano: Intentio conventus Poznaniensis in hoc articulo reicitur.

^{ar} convertetur LL, MK₁.

^{as} octoginta MK₁.

^{at-at} se periculo MK₁.

¹³ Ibidem, nr 135, s. 279-280 (Edictum de nobilitate terrarum Cracoviensis, Lublinensis, Premisliensis, Sanocensis et Haliciensis conscribenda et taxanda).

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Por. wyżej p. I, art. 14, tekst i przypis 6.

¹⁶ Por. wyżej p. I, art. 13.

incidit Russia incaute: maiori namque^{au} pretio et valore utitur in maiori parte moneta Litvanica, quam ipsimet Lithuani, cum magna difficultate et incommodo suo¹⁷.

[14]. Non excedit memoriae militiae et nobilitati terrarum Cracoviensium magna et veridica pollicitatio Sacrae Maiestatis Regiae singulari favore et gratia prosequendam ornandamque nobilitatem et militiam terrarum Cracoviensium pro illo singulari affectu, quo^{av} tot annis maioribus oneribus defensionis ferendae totius regni insudabant. Et quia notoria sunt onera, deberent merito notissima esse praemia^{aw}. Non ergo opus singulari meritorum ad praesens praeconio^{ax} commemorare. Huius tamen Sacrae Maiestatis Regiae veridica^{ay} promissione et pollicitatione^{ay} futurae in nobilitatem terrarum Cracoviensium gratiae, non modica spe nacta, firmissime opinatur militia terrarum Cracoviensium in praesenti sua petitiuncula, repulsam^{az} non vereri, ipsorumque iustam et licitam supplicationem in toto dicere admitti, et extunc propensiosem fore terrarum Cracoviensium militiam ad Maiestatis Regiae obsequia, si se gratiis favoribus, tot vicibus pollicitis, prosequi pronunc experiatur.

III. LITTERAE UNIVERSALES CONTRIBUTIONIS DUCILLORUM^a

Sigismundus etc., universis et singulis principibus, tam spiritualibus, quam saecularibus, reverendissimis et reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis, episcopis necnon magnificis, generosis, nobilibus, famosis et providis, palatinis, castellanis, capitaneis, tenentariis, terrigenis, nobilibus et quibusvis aliis dignitariis, officialibus et eorum vicesgerentibus, haeredibus, advocatis, scultetis, civitatumque et oppidorum, tam nostrorum, quam quorumcunque subditorum nostrorum magistris civium consulibusque ac communitatibus, et generaliter omnibus subditis nostris spiritualibus et saecularibus, cuiuscunque status, conditionis et praecminentiae existentibus, bona quaecunque, tam spiritualia quam saecularia, civitates, oppida, villas, tabernas, possessiones et alia bona, quocunque nomine nuncupata habentibus, et signanter in terra Cracoviensi^b et districtu^c eiusdem, sincere et fidelibus nostris dilectis, salutem et gratiam nostram. Sincere et fideles nostri dilecti.

[1]. Noveritis communi omnium, tam spiritualium quam saecularium consiliariorum et nuntiorum terrestrium, ad conventum generale Piotrkoviensem proxime praeterito festo Simonis et Iudae [28 X 1512] celebrari inchoatum, congregatorum, voto omnium communi et concordie constitutum atque laudatum esse, ut exactio ducillorum, quae ad reipublicae subsidium

^{au} tamen LL, MK1.

^{av} quae MK1.

^{aw} Na marginesie MK1 dopisano: Conscriptores praemiari debent in his palatinatibus sicut praemiantur conscriptores Maioris Poloniae etc.

^{ax} praeconia MK1.

^{ay-ay} promissionis et pollicitationis MK1: promissione et pollicitationis LL.

^{az} repulsa LL, MK1.

^a Litterae universales pro exactione czopowo [sic] ad quinque annos datae atque laudatae: MK1.

^b Adres tekstu do ziemi krakowskiej był wprowadzie przykładowy i tekst ten miał moc prawną w stosunku do wszystkich ziem, ale pozostawiliśmy tu sformułowania oryginału w MK (O. Balzer, CIP, t. III, nr 138, s. 286, dd¹ w tym miejscu: in terra N.).

^c Tak w MK1, O. Balzer (CIP) dał w tym miejscu: districtibus.

¹⁷ Zdaniem O. Balzera z poruszoną tu sprawą używania monety litewskiej na ziemiach ruskich wiąże się mandat królewski do Stanisława Kościeleckiego z 10 kwietnia 1514 r. w Wilnie, w sprawie popisu rot zaciężnych, które miały być wysłane na Podole, zawierający wskazówki, w jakim stosunku, przy zapłacie żołdu należy używać monety polskiej i litewskiej (AT, III, nr 73), oraz list Zygmunta I do Dobiesława Chmieleckiego, poborcy ziem ruskich, z 21 listopada 1514 r. w Wilnie, w którym król m.in. stwierdza, że wybieranie poborów na Rusi w monecie litewskiej wychodzi na szkodę skarbu, a zarazem zleca ściągać podatki w monecie koronnej, w litewskiej zaś tylko w stosunku 4 grosze litewskie za 5 groszy koronnych (AT, III, nr 356). Por. nadto niżej, konstytucje sejmu krakowskiego z 1515 r.